

Սեպտեմբեր :

ԲԱՆՈՒԹԵԱՆ զանազան գեղեցկու-
թեամբքը զարդարուած է Սեպտեմբր
Դուռնաց թագաւորական քաղաքը .
վասն զի մէկ կողմէն բարձր լեռները
պատած են , մէկալ կողմանէ ալ ընդ-
արձակ հովիտներ կան . հիւսիսային
կողմը կ'իյնայ Սեւառ լիճը որ ծոցե-
րով բարձրաւանդակներով և կրանիթ-
քարէ ժայռերով պատած է . ուստի
ղրքին գեղեցկութեամբը ու քանի մը
երեւելի շէնքերովը Եւրոպայի անուա-
նի քաղաքներէն մէկը կրնայ սեպտեմբր
Վաղքին երեւելի երկու արուարձան-
ներն որ Վորմալ և Սեպտեմբր կ'ը-
սուին՝ գրեթէ բոլոր ցօցերու վրայ շի-
նուած են : Վաղաքը տասը մաս բաժ-
նուած է որոնք տասուիրեք կամուրջով
իրարու հետ կը միանան . իսկ բուն քա-
ղաքը ժԳ դարուն մէջ Պիլիկեր-Հարլ

անունով մէկը շիներ է : Տները գրե-
թէ պարտէզներու մէջ շինուած են .
ոմանք ալ , ինչպէս Սեպտեմբր արուար-
ձանին մէջ եղած տները՝ բոլոր ժայռե-
րու տակն են : Դէպքերը ընդհանրա-
պէս անկանոն են , փողոցներուն յատակն
ալ ծովէն ելած խճերով շինուած է :
Տասը հրապարակ ունի , բայց շատ պրզ
տիկ են . միայն Վորմալին փողոցները
բաւական լայն ու գեղեցիկ են : Վաւա-
հանգիստը երկու բերդ ունի . և թէպէտ
մուտքը դժուար բայց ծոցը շատ ընդ-
արձակ ու խոր է , անմանկ որ մեծ
նաւեր ալ կրնան ներս մտնել : Թագա-
ւորական պալատը բարձր բլրի մը վրայ
շինուած է . առաջ բերդ մ'էր վերջը
1753ին նորոգեցին ու թագաւորական
պալատ շինեցին . բլրէն ալ վար ճամբա-
ները կլոր կլոր ամփիթէատրոնի կը նմա-

ներն : Թագաւորական գրքատան մէջ 40,000 հատոր գիրք կայ շատ ալ ձեռագիր . Թանգարանին մէջ ալ 3 ունաց արձաններ ու մետաքներ խիստ շատ կան . անուանի է Կուստաւոս Բին կրա նիթէ արձանը . Լսպետաց ըսուած ի ջլանին հրապարակին մէջ ալ Կուստաւոս II ազային պղնձէ արձանը կայ . անուանի են նաև Թէատրոնը, Թագաւորական հին պարտէզին տեղը Կարողոս ԺԳԻ անունով շինուած հրապարակը՝ որուն մէջ տեղը այն Թագաւորին արձանն ալ կայ : Ղարտարապետութեան կողմանէ շատ անուանի է Լսպետաց եկեղեցին՝ որուն մէջ Կուստաւոս II ազայէն վերջը եղած Թագաւորներուն գերեզմանները կան, 5000 ալ պատերազմի մէջ առնուած դրօշներ : II այր եկեղեցին շատ հին շէնք է, և Թագաւորները հոս կը պսակուին . աւագ խորանը ոսկիով արծաթով ու փղոսկրով զարդարուած կանթեղ մը ունի որ 78 լիտր կը կշռէ . անուանի են նաև վաճառատունը, խորհրդարանը, փողերանոցը, դիտարանը, բժշկութեան ու հանքաբանութեան դպրոցները : Երկու ճեմարան ունի, մէկը գիտութեանց՝ մէկը ալ ազատական արուեստից : Գիտութիւններն ու վաճառականութիւնը ծաղկած են : Շատ գործարաններ ալ կան քաղքին մէջ . անուանիներն են քթախոտի, մետաքսեղենի ու շաքարի գործարանները . միայն քթախոտի գործարանէն 2 միլիոն ֆրանքի քթախոտ կ'ելլէ : Վաղաքին օդը Թէպէտ և քամիէն պաշտպանեալ ըլլալուն առողջ պիտի ըլլար՝ բայց քովի ջրերուն ու ճահճային երկիրներուն պատճառաւ՝ ուրիշ քաղաքներուն համեմատութեամբ մեռնողները խիստ շատ են . բնակչաց թիւը 84,000⁶ կը հասնի : Ենուանի են նաև քաղքին չորս կողմի պարտէզները ու Թագաւորական գեղերը, որոնց մէջ երևելիներն են Ուրիշտալ գեղը որ քաղքէն իրէք մղոն հեռու է . Տրօանիկ հովիւ և Վարլպէրկ՝ ուր գեղեցիկ շինուածքներով ու պարտէզներով զարդարուած է :

ԲՆԱԿԱՆ ԳԻՏՈՒԹԻՒՆ

ԲՆԱԲԱՆՈՒԹԻՒՆ

Դիւի :

Դիւի է սկզբնական անկազմ գոյացութիւն մը, որմէ առաջ եկած են ամենայն ձևաւոր կամ կերպարանաւոր արարածք : Հին ատենի հեթանոս փիլիսոփաներէն ոմանք Լստուծոյ համագոյակից և մշտնջենաւորակից սեպեցին նիւթը իբրև պատճառ սկզբնական ամէն երևելի արարածոց : Բայց մինք հոս առանց բնագանցական խնդիրներու մէջ մտնալով՝ խօսինք միայն նիւթոյ յատկութեանց վրայ :

Ենձե նիւթը յանհունս մանր է, և մարդու տկար աչքին անզննելի . բայց մանրացոյց գործւոյն օգնականութեամբ կը սկսինք տեսնալու անոր առաջին սքանչելիքն որ կը ձգտի դէպ 'ի ձևաւորութիւն : Նիւթը ձևաւոր մարմին դառնալու համար հարկ է որ անոր հեռու կեցած մասունքն իրարու մօտենան, իրար շօշափեն, և իրարու վրայ ժողովելով ձևանան զանգուած մը . և հարկաւորաբար աս զանգուածը նիւթին առանձին մասունքներէն խոշոր կ'ըլլայ, ըստ քանակութեան քովէ քով եկած նիւթոյն : Եսկ թէ ինչու համար նիւթոյ մասունքը իրարու քով կը մօտենան, կամ ո՞վ է զիրենք քովէ քով բերողը, գիտելի է որ բնութեան մէջ կայ այնպիսի ոյժ մը, որ երկու մօտ առ մօտ կեցած մարմիններն իրարու կը բերէ . այս ոյժը ձգողութիւն մասանց կ'ըսուի : Եւ մի կարծեր թէ մարմնոյ մասանց մէջի ձգողութիւնը անկարգօրէն կ'ազդէ անոնց վրայ . ոչ, այլ կանոնաբար և ամենաճիշդ օրէնքներով . անոր համար է որ նիւթոյ մասունքն ալ անձե կերպով իրարու վրայ չեն կուտիր, այլ խիստ ձևաւոր . և ձգիչ զօրութեան օրէնքին և ուժին հնազանդ